

Fogalomtár
Nemzetközi jog II.
Nemzetközi szervezetek
Szerző: Dr. Sziebig Orsolya Johanna

Alapító okirat: a nemzetközi szervezeteket létrehozó nemzetközi szerződés elnevezése. A konkrét elnevezés változatos (pl. Szerződés, Alapokmány), tartalmi elemei között megjelennek: a szervezet székhelye, pontos elnevezése, hivatalos nyelvei, céljai és feladatai, hatáskörei, tagsággal és finanszírozással kapcsolatos kérdések.

Általános hatáskörű nemzetközi szervezet: a nemzetközi szervezet minden olyan ügygel foglalkozhat, amely a nemzetközi együttműködés tárgya lehet (alapító okiratban történő felruházás alapján).

Bécsi Kongresszus: 1814-1815. A napóleoni háborúk utáni Európa rendezése, több szempontból is jelentőséggel bír, pl. itt határozták meg a diplomaták rangsorát.

Döntéshozó testület: a nemzetközi szervezetek szervei között tipikusan megjelenik, általában nem minden tagállam képviselteti magát, sokszor jellemző az egyhangú döntéshozatal követelménye (Tanács, Bizottság, Igazgatóság).

EBESZ: Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet, elődje EBEÉ, Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet

Európa Tanács: nemzetközi szervezet, céljai között megjelenik a demokratikus értékek és az emberi jogok védelme.

Főtitkár: a nemzetközi szervezet adminisztratív vezetője, aki képviseli is a szervezetet. Hatásköre a nemzetközi szervezetek esetében változatos. A főtitkárt általában a plenáris szerv választja meg.

Három kosár: az 1975-ben elfogadott Helsink-i Záróokmányban az elfogadott alapelveket három területre lehet sorolni, azok „három kosárként” lettek ismertek a köztudatban. A dokumentum így három fő kérdéskörre oszlik:

1. az európai biztonsággal kapcsolatos kérdések (*biztonságpolitikai kosár*);
2. együttműködés a gazdaság, a tudomány, a technika és a környezetvédelem területén (*gazdaságpolitikai kosár*);
3. együttműködés humanitárius és egyéb területeken (*emberi jogi kosár*).

Helsink-i dekalóg: a Helsink-i Záróokmányban megnevezett alapvető értékű célok közös megnevezése: 1. Szuverén egyenlőség, a szuverenitásban foglalt jogok tiszteletben tartása. 2. Tartózkodás az erőszaktól vagy az erőszakkal való fenyegetéstől. 3. A határok sérthetetlensége. 4. Az államok területi épsége. 5. A viták békés rendezése. 6. A belügyekbe való be nem avatkozás. 7. Az emberi jogok és az alapvető szabadságok tiszteletben tartása, beleértve a gondolat, a lelkiismeret, a vallás és a meggyőződés szabadságát. 8. A népek egyenjogúsága és önrendelkezése. 9. Az államok közötti együttműködés. 10. A nemzetközi jogi kötelezettségek jóhiszemű teljesítése.

IGO: intergovernmental organization, kormányközi együttműködésen alapuló nemzetközi szervezetek.

Közös védelmi erőfeszítés elve: a NATO-t létrehozó Washingtoni Szerződés 5. cikke. A Felek megegyeznek abban, hogy az egyikük

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

vagy többjük ellen, Európában vagy Észak-Amerikában intézett fegyveres támadást valamennyiük ellen irányuló támadásnak tekintenek; és ennél fogva megegyeznek abban, hogy ha ilyen támadás bekövetkezik, mindegyikük az Egyesült Nemzetek Alapokmányának 51. cikke által elismert egyéni vagy kollektív védelem jogát gyakorolva, támogatni fogja az ekként megtámadott Felet vagy Feleket azzal, hogy egyénileg és a többi Felekkel egyetértésben, azonnal megteszi azokat az intézkedéseket - ideértve a fegyveres erő alkalmazását is -, amelyeket a békének és biztonságnak az észak-atlanti térségben való helyreállítása és fenntartása érdekében szükségesnek tart. Minden ilyen fegyveres támadást és az ennek következtében foganatosított minden intézkedést azonnal a Biztonsági Tanács tudomására kell hozni. Ezen intézkedések akkor zárulnak le, ha a Biztonsági Tanács meghozta a nemzetközi béke és biztonság helyreállítására és fenntartására szükséges rendszabályokat.

NATO: North Atlantic Treaty Organisation, Észak-atlanti Szerződés Szervezete

Nemzetközi szervezet: a nemzetközi szervezetek az államközi együttműködés azon formái, amelyek nemzetközi szerződés révén jönnek létre több állam között, állandó struktúrával, azaz legalább egy, de általában több állandó szervvel rendelkeznek és az alapító okiratukból következően nemzetközi jogalanyisággal vannak felruházva.

Nemzetközi szervezetek közös ismérvei: olyan ismérvek, amelyek minden nemzetközi szervezetre jellemzők. Államközi együttműködés, nemzetközi szerződés hozza létre – alapító okirat, állandó struktúrával rendelkezik és nemzetközi jogalanyisága van.

NGO: non-governmental organization, nem-kormányzati szervezetek, amelyek működése független a kormányzattól (általában alapítása, teljes működése is). Főként adományokból finanszírozzák tevékenységüket, amely a társadalom számára fontos (pl. szociális, környezetvédelmi) kérdésre irányul. Az ún. civil szféra alkotóelemei. A nemzetközi kormányközi szervezetek munkájába is bekapcsolódhatnak, általában tanácsadó, véleményező jelleggel.

OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development, Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (1961)

Partikuláris nemzetközi szervezet: az államoknak csak egy csoportja rendelkezik tagsággal és a szervezetet ezzel a céllal is hozták létre.

Plenáris szerv: a nemzetközi szervezetek szervei között tipikusan megjelenő forma, valamennyi tagállamnak van részvételi joga, elnevezése változatos (pl. Közgyűlés, Parlament, Értekezlet).

Regionális nemzetközi szervezet: a nemzetközi szervezet munkájában az államok egy bizonyos földrajzi egységhez kötődő csoportja vesz részt.

Speciális hatáskörű nemzetközi szervezet: a szervezet tevékenysége a nemzetközi együttműködés meghatározott, speciális területeire terjed ki.

Titkárság: a nemzetközi szervezetek adminisztratív feladatait ellátó szerv, több szervezet esetében főtitkár vezeti.

Univerzális nemzetközi szervezet: nemzetközi szervezet munkájában minden független állam részt vehet.